

Isidor Macabich (1915-1931): la militància religiosa, social i política

Primera part: història, llengua i costumisme

per Isidor Marí Mayans

Delimitació i subdivisió del període

En els articles precedents hem vist com, al llarg de la primera quinzena del segle XX, Isidor Macabich es convertia en una persona públicament reconeguda i influent, tant en l'àmbit específicament eclesiàstic –amb l'ascendent públic que hi anava associat– com de manera més general, per les iniciatives socials i educatives que promovia, pels seus treballs històrics o per la seua activitat periodística, en la qual projectava les primeres creacions literàries. Tot això culminava el 1915 en un projecte cívic i polític de gran ressò: el monument als corsaris eivissencs, en el qual –segons el discurs del mateix Macabich en aquella ocasió– s'unien els seus grans ideals de pàtria i religió.¹

Per més que totes les delimitacions cronològiques en una biografia tenen un valor relatiu i una mica arbitrari, podem considerar que aquell any 1915 va representar un punt d'inflexió en la trajectòria d'Isidor Macabich, i no sols per l'èxit de l'erecció del monument als corsaris i el reconeixement que li va comportar, sinó també per un fet dolorós d'ordre especialment íntim: aquell any, concretament el dia 1 de març, va morir la seua àvia Irene, que ja hem vist que havia estat per a ell una persona clau i estimadíssima.²

En una dimensió més àmplia, el context polític general també expe-

El monument als corsaris, en una postal antiga.

rimenta una profunda transformació en la segona dècada del segle XX, amb les conseqüències de la Primera Guerra Mundial (1914-1918) i de la Revolució Soviètica (1917) –que propicia un marc internacional d'agitació social–, amb els inicis de la reivindicació autònoma, sobretot a Catalunya, i amb la crisi creixent de la monarquia parlamentària espanyola, que culminaria amb la dictadura del general Primo de Rivera (1923-1930). Com veurem, són fets ben presents en els debats de la premsa eivissenc

senca d'aquells anys, i Macabich hi va intervenir activament.

Tots aquests factors justifiquen que a efectes pràctics, sense negar la continuïtat real de les coses, adoptem com a marc d'una nova etapa en la vida d'Isidor Macabich els anys que s'estenen des de 1915 fins a la proclamació de la Segona República (1931), la qual representa un cúmul de fets nous que reclamen una atenció específica i diferenciada.

També per raons pràctiques, a fi d'ajustar l'extensió del text a la mida raonable dels articles d'aquesta revista, hem subdividit el període en tres parts. En aquesta primera part veurem com es defineixen els fonaments històrics, lingüístics i culturals de les iniciatives d'Isidor Macabich abans d'arribar als anys vint.

El paper del Centre d'Acció Social

Tal com havíem apuntat en el capítol anterior d'aquesta biografia, Isidor Macabich havia assumit després de la seua ordenació sacerdotal una sèrie bastant extensa de responsabilitats eclesiàstiques, sumades a les que ja exercia anteriorment. Després que el *Círculo Católico* es transformàs en *Centro de Acción Social* (1909), des de la direcció d'aquesta entitat va eixamplar-ne notablement les activitats, inicialment educatives i religioses, però que ben aviat es van estendre cap a l'associacionisme sindical, amb la creació del *Sindicato Juventud Obrera* (1910), i que per mitjà d'actes culturals –concerts, conferències, representacions teatrals– i d'un periòdic propi (*Nues-*

1. Podeu veure el seu discurs i els altres, en la descripció que fan de l'acte d'inauguració el *Diario de Ibiza* i *El Resumen* l'endemà, el 7 d'agost de 1915. Sobre el procés d'erecció del monument, vegeu la síntesi que en fa Fanny Tur (2008).

2. El poema *Aquelles santes mans*, publicat posteriorment, és un viu record de la fonda impressió d'aquell moment. Apareix datat l'any 1923 al volum d'*Obra literaria* de les seues obres completes (p. 79), però ja havia sortit al volumet *De mi mocedad. Líricas* datat el 1922.

Isidor Macabich cap als anys 20.

tra Hoja, 1909-1930) va esdevenir un nucli de referència molt influent en la societat eivissenca de l'època.

Mentrestant, Macabich també havia fundat la Congregació Mariana (1911), a la qual incorporaria des d'aleshores un nombre considerable de joves de famílies benestants, i com a canonge arxiver (1912) aprofundiria en els seus estudis històrics, com veurem tot seguit. Paral·lelament, desplegava activitats docents al seminari diocesà, on va impartir filosofia i sociologia, i des del 1913 fins al 1928 va exercir també com a director del *Boletín Oficial del Obispado*.

No hi ha dubte que totes aquestes activitats li proporcionaven una capacitat d'influència pública molt notable, i més si tenim en compte la connexió directa de Macabich amb la premsa local, sobretot amb el *Diario de Ibiza*. Però el nucli d'irradiació de totes aquestes formes de projecció era sens dubte el Centre d'Acció Social, que realment va fer honor al seu nom al llarg dels anys que comentam. Una nota premonitòria del mateix *Diario de Ibiza* (23 de juny de 1916) resumeix l'expectativa que suscitava l'activitat de Macabich des d'aquell Centre: "*debidamente secundado, puede efectuar en esta isla una gran transfor-*

mación católico-social. Todos debemos ayudarle." Ho comprovarem al llarg dels anys següents.

Nous estudis històrics

Aquell mateix any de 1916 Isidor Macabich publica un estudi històric que sempre va considerar amb especial afecte: *Santa María la Mayor. Los cronistas (Apuntes históricos)*.³ El dedica a la seua àvia Irene, traspassada poc abans, i després d'una introducció en què resumeix la història eclesiàstica d'Eivissa i Formentera des de la mateixa conquesta del segle XIII, la part més extensa de l'obra és una selecció de les anotacions dels *Llibres d'Entrevinements*.⁴ Al final de la introducció, Macabich explica que va ser Josep Clapés qui li va descobrir l'existència d'aquestes anotacions tan interessants, una part de les quals, diu, ja havien desaparegut. Per a l'autor, "*esto es precisamente la Historia: un latido de vida recogido a través de los tiempos.*"

Les notes transcrites dels *Llibres d'Entrevinements* van des de 1528 a 1781, i ocupen un centenar de pàgines. A continuació hi ha set apèndixs, sobre la dotació de l'església de Santa Maria, beneficis testamentaris, drets i càrregues del paborde arran de la creació del bisbat, ordenacions de 1570, la creació del bisbat el 1782, dades biogràfiques dels cinc primers bisbes i notícia dels temples erigits a l'illa.⁵

Macabich devia veure en aquesta obra la manifestació més clara

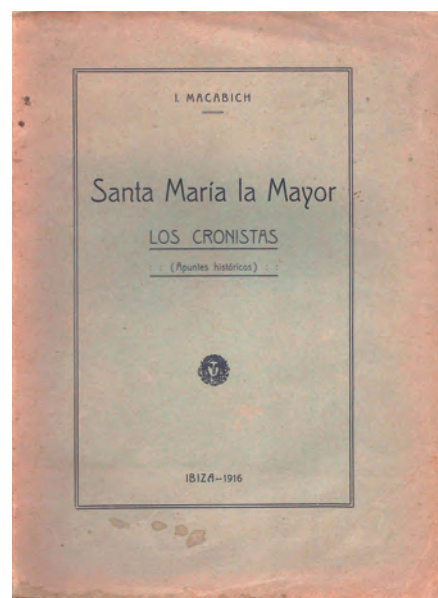
de la fusió entre la personalitat històrica i cultural de les nostres illes i la identificació amb el cristianisme i la devoció mariana, que eren el seu centre de gravitació personal. Moltes de les iniciatives que li veurem emprendre devien tenir aquest treball històric com a fonament implícit.

Anotem també que aquest any 1916, arran de la mort d'Artur Pérez-Cabrero, Isidor Macabich va assumir la presidència del Patronat de la Junta del Museu Arqueològic, a la qual ja hem vist que estava vinculat. Ocuparà durant molts d'anys aquest càrrec, i en el seu arxiu personal guardava una carpeta amb les gestions que havia fet sobre el patrimoni arqueològic entre 1907 i 1972 –un any abans de morir.⁶

En aquest període no apareixeran altres llibres amb nous estudis històrics d'Isidor Macabich, però sí dues reedicions. La primera, la de la seua obra *Corsarios ibicencos en los siglos XVIII y XIX (Apuntes biográficos)*,⁷ que apareixerà el 1917, i la segona, *El feudalismo en Ibiza (Apuntes históricos). Parte narrativa*, de 1922.

En aquest darrer cas, es tracta d'una segona edició en castellà, corregida i ampliada, de la comunicació que havia presentat al Primer Congrés d'Història de la Coro-

La primera edició de *Santa María la Mayor*.

3. Editat a Eivissa mateix, per la impremta de Mariano Tur. La coberta porta la data de 1916, que és la real, encara que la portada estigui datada el 1915. L'edició és de realització modesta, i porta al final una pàgina amb la referència de les errades d'impressió principals.

4. En principi, es tractava de les notes en què el capellà que feia de *llibrer* deixava constància de les intervencions (*entrevinements*) de caràcter eclesiàstic, però en realitat s'hi deixava constància de totes les coses rellevants que succeïen a les nostres illes. D'aquí el seu interès extraordinari.

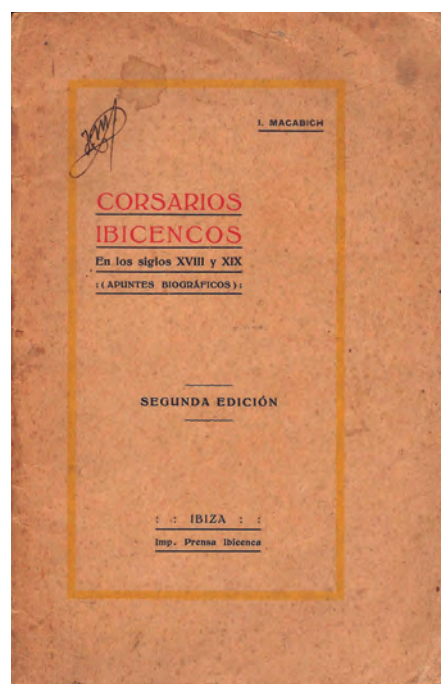
5. L'any 1951 es publicarà una segona edició de l'obra, també a Eivissa (impremta del *Diario de Ibiza*), a càrrec de l'Institut d'Estudis Eivissencs, ampliada amb set apèndixs més sobre aspectes diversos de la història eclesiàstica de les nostres illes.

na d'Aragó l'any 1908, *Es feudalisme a Ivissa*.⁸ Macabich explica en un pròleg a aquesta edició, que la considerava imprescindible a causa dels errors d'impressió de l'edició anterior, i que havia aparegut prèviament en una sèrie d'articles a la revista *Ebusus*. De fet, afegeix, no és una simple reedició, sinó que conté moltes informacions noves sobre el règim medieval eivissenc —efectivament, les 28 pàgines del fullet de 1909 s'han ampliat fins a 150, per més que no s'hi inclou l'annex documental de la primera edició. Macabich anuncia que aplegarà aviat en una nova publicació una col·lecció de documents molt més extensa que la de 1909, però el projecte no es va arribar a materialitzar. Després veurem que aquest degué ser un dels punts que va tractar Macabich en la visita que va fer Cambó a Eivissa l'any 1929.⁹

Una altra conferència d'Alcover: eivissenquisme i llengua

Un bon exemple de la incidència social que, com dèiem abans, havien aconseguit les activitats del Centre d'Acció Social és la repercussió que va tenir la conferència que hi va fer Antoni M. Alcover —després de la de l'any 1902 al *Círculo Católico*, que ja vam comen-

La segona edició de *Corsarios ibicencos*.

tar—, en aquest cas sobre l'eivissenquisme i la llengua, el 6 de juliol de 1917.¹⁰

És un acte que tenim àmpliament documentat, gràcies a les ressenyes extenses i entusiastes que en varen publicar l'endemà tant el *Diario de Ibiza* com *El Resumen*, però també pel comentari que en fa el mateix Alcover en la crònica del seu viatge, i sobretot perquè Isidor Macabich transcriurà més endavant el guió manuscrit de la conferència, que li havia donat Alcover.¹¹

Tots els testimonis coincideixen a subratllar que hi va assistir un públic nombrós i, segons el *Diario*, divers: “*concurrer al acto todas las clases sociales en digna representación, desde el modesto obrero al intelectual.*” A la presidència, a part del conferenciant i el presentador, Isidor Macabich, els canonges Serra i Cardona remarquen la solemnitat de l'ocasió. Recordem també que en aquell moment Alcover era el president de la Secció Filològica

6. Vaig cedir aquesta documentació a l'Arxiu Històric Municipal i ho vaig posar en coneixement del director del Museu Arqueològic, que naturalment és la primera institució interessada.

7. Eivissa: Prensas Ibicencas.

8. En el seu moment hi hem fet referència en un passatge anterior d'aquesta biografia. L'edició d'aquella comunicació, feta el 1909 a Barcelona (Impremta de Francisco J. Altés) no va ser revisada per Macabich, que es lamentava en carta a Alcover, el 28 de gener de 1910, de les errades que s'hi havien produït. Vegeu M. Pilar Perea & Isidor Marí (2013).

9. No devia ser fàcil, a l'Eivissa d'aquell temps, la publicació d'estudis històrics. Això explica la irritació que expressa Isidor Macabich a l'article “Quisicosas històriques. La Diputación y la historia o historias de la Diputación”, al *Diario de Ibiza* del 23 de gener de 1919, perquè la Diputació Provincial ha acordat subvencionar una sèrie de publicacions, i en canvi no ha complert amb la promesa feta el 1917 d'adquirir exemplars de la seua *Santa María la Mayor*.

10. Alcover parla amb detall d'aquesta nova eixida a Eivissa, al núm. XI del *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, p. 23-28, amb referències molt interessants a les persones amb què va contactar i a les característiques lingüístiques del parlar d'Eivissa. Sobre la relació entre Alcover i Macabich podeu consultar l'article que vam publicar M. Pilar Perea i jo (2013), al qual hem fet referència en una nota precedent.

La segona edició de *El feudalismo en Ibiza*

de l'Institut d'Estudis Catalans.

El Resumen detalla les paraules de presentació de Macabich, en les quals elogia la importància dels estudis d'Alcover, que considera no sols un amic seu i d'Eivissa, sinó com un autèntic germà, i afegeix sobre el tema de la conferència que l'interès per la llengua catalana és plenament compatible amb l'eivissenquisme, i que ennoblir la regió, la nació i la religió constitueixen els objectius i la tasca del Centre d'Acció Social.

“*Què és eivissenquisme?*” —diuen les notes manuscrites del mateix Alcover, i ho recullen fidelment els diaris eivissencs: “*L'amor a Eivissa, an el seu progrés, a la seua cultura, a les coses característiques d'Eivissa i especialment la seua llengua.*” I seguint el nucli argumental de la con-

11. En tres articles de la sèrie *De la tierra* dels dies 15, 16 i 17 de juny de 1972. Macabich s'equivoca en l'any en què es va pronunciar la conferència (que indica que era el 1920), però és indubtable que és la que estam comentant, de 1917. Lamentablement, no hem trobat entre els papers de Macabich el manuscrit d'aquell guió, que Macabich diu que conservava. La comparació d'aquestes notes amb les cròniques que fa la premsa del contingut de la conferència ens permet comprovar que Macabich potser no les va transcriure íntegrament.

Antoni Maria Alcover.

ferència, eivissenquisme és “estimar Eivissa així com és dins la història.” No dins de la història antiga, de la qual sabem ben poc, diu Alcover, sinó de “la que comença amb la reconquesta que devers l’any 1235 dugueren a cap En Guillem de Montgrí, l’infant En Pere de Portugal i En Nuno Sanç a les ordres del rei En Jaume I. Amb aquesta conquesta començà l’actual poble eivissenc.”

Alcover relaciona aquests orígens amb els llinatges dels pobladors, que “vengueren casi tots de Catalunya [...]: Llobet, Costa, Guasch, Verdadera, Ripoll, Ribes, Bonet, Ferrer, Palau, Serra, Clapés, Tur, Cardona, Riera, Selleres, Bardaixí, Pujol, Sunyer, Gibert, Rosselló, etc. Aquells vos deixaren la llengua que parlaben, la catalana. Si fossen venguts d’Aragó, haurien deixat aquí l’aragonès, el castellà.” Aclareix també que Aragó, que era regne, donà nom a la monarquia, però els monarques des de la unió amb Aragó eren catalans i usaven el català.

I també administrativament, diu Alcover, “Eivissa formà part de la part catalana de la Corona d’Aragó i s’organitzà socialment, econòmicament, administrativament com les altres regions catalanes.” Encara més, afegeix: “I notau que Eivissa ni Menorca, baix d’aquell règim mai estigueren supeditades a Mallorca en lo civil i administratiu: eren autònomes.” [...] “I això ho fa notar un

mallorquí, que voldria per Menorca i per Eivissa l’autonomia que tengueren fins el sistema constitucional.”

Aquí el cronista del diari *El Resumen* intercala una reflexió significativa: “*Lástima grande que hoy por hoy nos sea imposible traducir los elocuentes párrafos que en mallorquín nos dio a conocer el Sr. Alcover, pletóricos de verdad histórica, que desmenuzarían el equívoco que a veces oímos citar en nuestra tierra.*”

Respecte a la qüestió lingüística, Alcover fa una sèrie de puntualitzacions, que també recull la premsa eivissenca. Diu *El Resumen*: “*¿es un idioma nuestra lengua, o un simple dialecto? Porque para ofendernos nos motejan con el dictado de que sólo es un dialecto despreciable; siendo así que su origen se remonta a mucho antes de la dominación sarracena.*” Segons les notes que transcriu Macabich, efectivament Alcover va explicar què és un idioma i la distinció entre llengua i dialecte. Va explicar l’origen de les llengües romàniques a partir del llatí i l’extensió del català des del Pirineu. I l’esplendor de la cultura medieval, amb els noms del rei Jaume, Ramon Llull, Bernat Metge, sant Vicent Ferrer, Joanot Martorell, Jaume Roig, Ausiàs March, Bernat Desclot, fra Eiximenis, fra Antoni Canals, Muntaner...

I en conclusió, proclama Alcover, com diu el guió que va transcriure Macabich, aquesta Eivissa “*que ha subsistit a través dels sigles fins avui és la vostra Eivissa, la dels vostres pares, la que heu d’estimar, la que heu d’estudiar, aprofitant tot lo bo que ells vos deixaren, millorant-ho, fent-ho progressar.*”

“*Així se reconstitueixen els pobles: reconcentrant-se en si mateixos, defensant-se amb totes les seues forces contra els qui los volen invadir i esborrar.*”

I a continuació es demana: “*Però, ¿és ver que això que es parla a Eivissa, Mallorca, Menorca i València és la mateixa llengua que la de Catalunya? N’hi ha que ho neguen, però sense cap fonament.*” Avui podríem dir que no sols es negava

aleshores, sinó que encara hi ha gent que ho fa, i alguns fins i tot invocant el nom d’Alcover!

En aquest punt, el conferenciant va fer una defensa de la pluralitat lingüística d’Espanya:

Però, és que la multiplicitat de llengües danya la unitat nacional? [...] la multiplicitat de llengües que hi havia a la monarquia espanyola en els sigles XIV, XV i XVI, lluny de danyar l’Espanya, Espanya amb aquella multiplicitat de llengües se feu la nació més gran del món; i des que tractaren d’esborrar aquella multiplicitat, Espanya va prendre cap avall i amb un poc ha desaparegut del mapa.

No, senyors meus! L’amor a la llengua eivissenca no pot fer gens de mal a l’Espanya, la nostra llengua és una glòria espanyola, és una llengua tan espanyola com mai ho puga esser la castellana, perquè naltros som tan espanyols com mai ho puguen esser els castellans, i tenim tant de dret damunt el nom d’Espanya com cap altre poble dels qui componen l’Espanya. [...] No, estimar la nostra llengua no és cap injúria per Espanya, no és cap mal per Espanya. És estimar Espanya.

Estimau la vostra llengua eivissenca; no la deshonreu, no la injurieu anant a captar d’una altra llengua les paraules que té la vostra per totes les coses que hagen de dir. Desterrau de dins la Vila aqueix centenar de paraules forasteres, de paraules manllevades, de paraules captades a una altra llengua.

En el resum de la conferència que publica al *Bolletí*, Alcover encara accentua més la necessitat de defensar la llengua genuïna:

era cosa d’armar-se de totes armes contra la invasió del castellà, que du venuda la gent de Vila, la qual va massa bruixada amb l’aficar paraules castellanes sense to ni so, donant lo tristíssim i depriment espectacle de despreciar i afrontar la llengua pròpia, extrem a què sols arriben els pobles degenerats que acaben els alens suïcidant-se.¹²

12. Evidentment, amb aquest comentari Alcover devia tenir en compte la descripció so-

Hem volgut recollir amb detall el contingut d'aquella conferència perquè és especialment representatiu, no sols del pensament d'Alcover, sinó dels debats que hi havia en aquell moment –i que en part perduren– i també de l'ideari que va compartir Isidor Macabich sobre aquestes qüestions al llarg de tota la vida: un eivissenquisme catalanista i crític, però inequívocament espanyol.

La secció d'estudis eivissencs *Ca Nostra*

En certa manera va ser una resposta a les exhortacions d'aquella conferència la creació, pocs mesos després, d'una agrupació d'estudis eivissencs en el marc del Centre d'Acció Social, amb el nom de *Ca Nostra*. Macabich ho comunica a Alcover en una carta del 24 de gener de 1918,¹³ especificant que aquell grup consta de “dos seccions principals: *Llengua i Història, de les quals som respectivament presidents Mn. Serra Orvai i un servidor de vostè, estant així mateix encarregat jo de la direcció de Ca Nostra.*” I afegeix que a la primera reunió “*vàrem acordar nombrar a vostè soci d'honor de la Secció de Llengua, esperant que es dignarà honrar-nos acceptant aqueixa designació.*”

Alcover no sols ho accepta, sinó que en fa un gran elogi al *Bolletí*¹⁴ i es fa ressò de la crida que havia fet *Ca Nostra* per mitjà de *Nuestra Hoja* el 8 de febrer “*convidant tots els bons eivissencs a replegar adagis, comparances, cançons, rondalles, tradicions i demès manifestacions de l'ànima col·lectiva eivissenca.*”

Aquest és l'origen de l'interès d'Isidor Macabich per documentar la cultura popular, que va donar lloc el mateix any 1918 al seu opuscle *Mots de bona cristiandat*,¹⁵ un re-

cull d'expressions de la tradició oral eivissenca en les quals es feia present el sentit religiós. En la breu introducció que encapçala l'obra es fa ben present la intenció de Macabich, d'associar l'interès per la llengua amb les conviccions cristianes:

Si ets eivissenc, parla en eivissenc, tant com sàpies, sempre que no tengués que servir-te d'una altra llengua. Si ets cristià, amb tot es valor de ses teues conviccions, que sa teua conversa manifest plenament es teu sentit cristià.¹⁶

La iniciativa connectava clarament amb la invitació que havia fet Alcover en la conferència de 1917,¹⁷ i Macabich la vincula també expressament a les *Lligues del Bon Mot* que s'havien estès per terres catalanes des de 1908, “*encaminades a netejar es parlar corrent de ses lletjures que el prostituteixen.*”¹⁸

Diversos números de *Nuestra Hoja* donaran compte, a partir d'aquell moment, dels materials folklòrics recollits, i uns anys més tard apareixerà una publicació encara més específica de l'agrupació *Ca Nostra*: la revista *Ebusus* (1921-1924), dirigida igualment per Macabich, on també es donaran a conèixer cançons i refranys tradicionals, al costat d'estudis històrics.

(De la Secció folklòrica de “Ca-Nostra”, agrupació d'estudis ivicencs constituïda an el Centre d'Acció Social). Eivissa: Imp. Prensas Ivicenses, 1918.

16. Adaptam a les convencions actuals l'ortografia localista que usa Macabich i que creu necessari justificar quan ja circulaven les normes ortogràfiques de 1913 i 1917 de l'Institut d'Estudis Catalans (respectam però les altres formes dialectals): “*Tenguent en compte es general, casi absolut, desús i desconeixement de sa nostra llengua literària, i volguent donar sa major popularitat possible an aquest recull, he adoptat sa forma estrictament dialectal, conformant generalment s'expressió escrita a sa vulgarment parlada.*”

17. Alcover en farà una ressenya elogiosa, també al *Bolletí*, vol. x (1918-1919), p. 379-380.

18. Uns anys després tindrà lloc un acte multitudinari de la Lliga del Bon Mot al teatre Pereira, presentat per Macabich (Tant *Diario de Ibiza* com *La Voz de Ibiza* ho comenten extensament l'endemà, 2 de maig de 1922).

Mots de bona cristiandat.

Entre Alcover i l'Institut d'Estudis Catalans

Mentrestant, precisament l'any 1918, s'havia produït la ruptura entre Antoni M. Alcover i l'Institut d'Estudis Catalans, després d'una història de desavinences lamentables en què uns i altres van compartir les responsabilitats.¹⁹

Això degué situar Macabich en una posició delicada, perquè consta que també col·laborava amb les Oficines del Diccionari General de la Llengua Catalana de l'Institut.²⁰ Tot i això, quan Alcover passa per Eivissa el 20 de juny d'aquell any, camí d'Alacant, el reben al moll –entre altres col·laboradors– Macabich i Serra i Orvai, dinen amb ell i

19. Si algú en vol conèixer un balanç ben autoritzat i ponderat, pot veure la narració que fa d'aquest desafortunat conflicte Francesc de B. Moll, deixeble d'Alcover i artífex de la reconciliació d'Alcover amb Fabra i l'Institut: *Un home de combat (Mossèn Alcover)*. Palma: Editorial Moll, 1962.

20. Una carta seua datada el 15 de gener de 1918 s'hi adreça, excusant-se per haver-se retardat en la tramesa de les cèdules dels qüestionaris anteriors a causa de problemes de salut, anunciant la constitució de la secció de llengua de *Ca Nostra* i demanant sis exemplars de les *Normes ortogràfiques* de l'IEC, segurament destinades als cursos de llengua que feia *Ca Nostra*.

ciolingüística que havia fet Vicent Serra en la seua comunicació al Congrés Internacional de la Llengua Catalana de 1906.

13. Podeu consultar-la a l'article de M. Pilar Perea i meu (2013) esmentat abans.

14. Concretament, al volum x, corresponent als anys 1918-1919, p. 28-29.

15. I. Macabich, *Mots de bona cristiandat*

Lo certificat de la llibreta
va dirigit a l'hm. Vicent Dufil.

7 Ciutat de Mallorca
22 febrer, 1921

M. M. Sr. Isidor Macabich,

Miich estimat: apreciabilíssim de feynes com
me veig, que no m'he puch girar devers com a
quell que diu i tot per amor del Diccionari;
fins avuy noli he pogut tornar a escriure

Li enviy en plech certificat una llibreta
per fer dibuixos p'el Diccionari. Ja l'entregara
vostè, si es veu, a D. Francesch Garcia i Torres,
segons quedarem. Els dibuixos que hi ha de fer
en Garcia, ja quedarem que just han d'esser de
aquelles coses caracteristiques d'Eivissa.

A veure, Mm. Macabich, si desplegem tots
vostès una gran activitat ab això del Dic-
cionari. Que no se pugui dir que els capellans
i gent d'església d'Eivissa no s'ocupen
per fer feyna de bons i de veres. ¡Que
no se'n puguen riure, home!

¡I aquella entitat eivissenca La nostra?
¡A veure si la posa en actiu servici! ¡Que no
se resolga tot en projectes i plans i plans!

Obriga vostè come President del Centre d'
Acció Lexicografica! Reunisca sovint tots
els companys! ¡Favoreu, home sant de Déu!

Carta d'Alcover a Macabich.

li fan costat en la seua pugna amb l'Institut, segons explica el mateix Alcover.²¹

Els contactes de Macabich amb l'Institut d'Estudis Catalans, aparentment, no es van limitar a qüestions lingüístiques. Una carta de Llorenç Riber del 25 de febrer del mateix any 1918 li diu a Macabich:

He parlat a l'Institut d'Estudis Catalans de la manera d'ajudar-te en tes recerques per l'arxiu de la Seu d'Ivissa. Aquells bons senyors quedaren meravellats de que hi hagués un senyor canonge arxiver qui s'ocupàs d'arxius: no creien que el cas fos possible en catedrals espanyoles i tant s'enterniren que

21. Ho comenta al *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, vol. x (1918-1919), p. 165.

estan disposats a votar una consignació mensual no inferior a cinquanta pessetes per estimular-te a furgar encara més. Manquen a complir certes formalitats per això: quan tot sia resolt ja t'ho comunicaré. De totes maneres crec que una passadeta per aquí no hi vendria de sobres.

No hi ha constància, tanmateix, que Macabich hagués arribat a rebre aquella consignació, i si que consta en canvi la continuïtat de la col·laboració amb Alcover en el *Diccionari de la Llengua Catalana* que es convertiria en el *Diccionari català-valencià-balear*. Alcover visita de nou Eivissa el 31 de gener de l'any 1921²² i a partir d'aquell moment hi ha un intercanvi significatiu de correspondència entre ell i

¡Que me escriga sovint sobre tota cosa que
fassin! La comunicació freqüent és indispensa-
ble! ¡Endavant les atxes!

Els signes fonètics que coneix que usen en
les cèdules de la llengua vivent que reple-
quin, basta usarlos per les vocals. Velostassi
~~a = karabassatada (carabassatada)~~
é = sèl (cel), mèl (mal), nèrn (para), kofé (café).
é = ben fet; te ben molts de de diners
ó = por (por), sort (suerte), tort (tuerto), point (punto)
o = uló, pudó, omé, rudó.
ø = para, porta, passa. Aquesta ø aspirada
serveix per representar aquell so que tenen a
les Balears i a Catalunya oriental i central
la a i la e àtones, no accentuades.

També caldria representar per z
lo so de z sonora de roz, coz, caz, spá-
za, fuza, quiza.

Es miich, poden pendre nota d'aquests
signes.

Comandacions a tots els col·laboradors
¡fora oblidar l'Ellm. Sr. Vicari Capítular
i Mestre Juan des Ra!

Son afectuós
Antoni M. Alcover, me.

Isidor Macabich sobre la marxa dels treballs,²³ acompanyat també d'un intercanvi de publicacions.²⁴

22. En parla amb detall al *Bolletí*, vol. XII (1921-1922), p. 37ss., amb interessants referències dialectals que completa més endavant amb l'article *Els eivissencs*, ibíd. p. 49ss., on s'interessa especialment per demostrar l'origen català de la població eivissenca i del parlar d'Eivissa.

23. El 22 de febrer, per exemple, Alcover escriu a Macabich estimuland-lo a reactivar la feina amb la creació d'un *Centre d'Acció Lexicografica*, amb diverses exhortacions característiques: "Fora son, home sant de Déu!", "Endavant les atxes!".

24. En carta a Alcover de 27 de maig de 1921, Macabich li notifica i li envia el primer número de *Ebusus*, i Alcover ho ressenya al *Bolletí*, vol. XII (1921-1922), p. 136.

25. Concretament, va aparèixer al núm. CLXVI, l'abril d'aquell any 1925. Seria interessant fer-ne una comparació.